

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ
У ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА
ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

Степанець І. О.

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

У статті розглядається проблема моніторингу науково-методичної роботи у педагогічному ЗВО, як складової освітнього менеджменту, щодо забезпечення якості педагогічної освіти. Названо низку суперечностей, що визначають актуальність завдання вдосконалення науково-методичної роботи на основі певних стандартів, пов'язаних з метою та змістом вищої педагогічної освіти, й обумовлюють необхідність розробки ефективної кваліметричної моделі оцінювання її якості.

Наукове узагальнення різних підходів до тлумачення поняття моніторингу в освіті дало можливість виокремити спільні ознаки, що об'єднують усі розглянуті визначення: це системна інформація, що постійно оновлюється, доповнюється; процес обов'язкового порівняння явища, об'єкта з визначеними розробленим, обґрунтованим стандартом, моделлю тощо; передбачає розробку стандартів та критеріїв його оцінювання.

Констатовано, що процес моніторингу набув статусу наукового дослідження, яке передбачає застосування системи технологій, процедур, засобів, методик і методів контролю розвитку педагогічних процесів і явищ, з'ясування впливу умов і чинників щодо функціонування педагогічних об'єктів.

Визначено функції, названо напрями та обґрунтовано етапи здійснення моніторингу якості науково-методичної роботи у закладі вищої педагогічної освіти. Акцентовано увагу на педагогічній діагностиці, результати якої є визначальними для впливу на якість освіти в цілому і НМР зокрема, формування змісту та визначення напрямів, форм і методів методичної роботи у ЗВО. Здійсне-

но пошук оптимальної кваліметричної моделі оцінки якості НМР у закладі вищої освіти за визначеними компонентами.

Ключові слова: науково-методична робота, якість освіти, професійна підготовка, компетентнісний підхід, стандартизація, моніторинг, кваліметрична модель.

МОНИТОРИНГ КАЧЕСТВА НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ УВО КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Степанец И. А.

Коммунальное учреждение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета

В статье рассматривается проблема мониторинга научно-методической работы в педагогическом УВО, как составляющей образовательного менеджмента по обеспечению качества педагогического образования. Названы противоречия, определяющие актуальность задачи совершенствования научно-методической работы на основе определенных стандартов, связанных с целями и содержанием высшего педагогического образования, и обуславливающие необходимость разработки эффективной кваліметрической модели оценки ее качества.

Научное обобщение различных подходов к толкованию понятия мониторинга в образовании позволило выделить общие признаки, объединяющие все рассмотрены определение: это системная информация, которая постоянно обновляется, дополняется; процесс обязательного сравнения явления, объекта с определенным разработанным стандартом, моделью и тому подобное; предусматривает разработку стандартов и критериев его оценки.

Констатировано, что процесс мониторинга приобрел статус научного исследования, которое предусматривает применение системы технологий, процедур, средств, методик и методов контроля развития педагогических про-

цессов и явлений, выяснение влияния условий и факторов относительно функционирования педагогических объектов.

Определены функции, названы направления и обоснованы этапы осуществления мониторинга качества научно-методической работы в заведении высшего педагогического образования. Акцентируется внимание на педагогической диагностике, результаты которой являются определяющими для влияния на качество образования в целом и НМР в частности, формирование содержания и определение направлений, форм и методов методической работы в УВО. Осуществлен поиск оптимальной квалиметрической модели оценки качества НМР в заведении высшего образования по определенным компонентам.

Ключевые слова: научно-методическая работа, качество образования, профессиональная подготовка, компетентностный подход, стандартизация, мониторинг, квалиметрическая модель.

MONITORING QUALITY OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL WORK AT A HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION ESTABLISHMENT AS A COMPONENT OF EDUCATIONAL MANAGEMENT

Stepanets' I. O.

*Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian- Pedagogical Academy"
of Kharkiv Regional Council*

The article deals with the issue of monitoring scientific and methodical work at a higher pedagogical education establishment as a component of educational management, in terms of ensuring quality of pedagogical education. The article lists a number of contradictions that determine relevance of the task of improving scientific and methodical work on the basis of certain standards related to the purpose and content of higher pedagogical education. They necessitate development of an effective qualimetric model for quality assessment.

The scientific synthesis of different approaches to interpreting the notion of monitoring in education has made it possible to distinguish common features that

unite all the definitions considered: systematically updated/added system information; the process of compulsory comparison of a phenomenon, an object with a definite developed, substantiated standard, model, etc.; development of standards and assessment criteria.

The monitoring process is stated to have acquired the status of scientific research, which means applying a system of technologies, procedures, means and methods to control development of pedagogical processes and phenomena, to ascertain influence of conditions and factors on pedagogical objects' functioning.

The author determines functions, directions and explains stages of monitoring quality of scientific and methodical work at a higher pedagogical education establishment. The emphasis is on pedagogical diagnosis, the results of which are important to influence the quality of education in general and scientific and methodical work in particular, formation of content and definition of the directions, forms and methods of methodical work at a higher pedagogical education establishment. The search for an optimal qualimetric model for assessing quality of scientific and methodical work at a higher pedagogical education establishment is carried out on the basis of the pre-defined components.

Keywords: scientific and methodical work, quality of education, professional training, competency-based approach, standardization, monitoring, qualimetric model.

Постановка проблеми. Реформування вищої педагогічної освіти орієнтує її на підготовку кваліфікованих педагогічних кадрів, які б могли реалізувати сучасну освітню парадигму в нових умовах, новими засобами на якісно новому науково-методичному рівні.

Слід виходити з того, що в умовах інформатизації суспільства не можуть не оновлюватися зміст, види, форми і методи діяльності науково-педагогічних працівників. Відповідно, змінюється зміст і характер науково-методичної роботи, в якій пріоритетного значення набуває методична (технологічна) компетен-

тність педагога, як її результат у контексті підвищення ефективності освітнього процесу. Ця компетентність, по-суті, інтегрує знання, уміння, здатності і досвід науково-педагогічних працівників, що характеризуються науковістю, методичною зрілістю, творчою спрямованістю і рефлексією, ефективністю.

Розглядаючи якість науково-методичної роботи, зокрема у педагогічному ЗВО, як чинник підвищення якості освіти у цілому, слід акцентувати увагу на необхідності прийняття своєчасних управлінських рішень щодо її організації, змістовного наповнення, ефективної реалізації результатів науково-дослідницької діяльності методичними засобами, забезпечення об'єктивності аналізу стану і наслідків такої реалізації. Іншими словами, необхідна об'єктивна й достовірна інформація про різні аспекти науково-методичної роботи, включаючи якість освіти.

Як результат, актуальність дослідження посилюється виникненням низки суперечностей, що потребують вирішення, зокрема між:

- законодавчо-закріпленою необхідністю створення результативно діючої системи оцінювання якості науково-методичної роботи викладачів у педагогічних ЗВО і недостатньою теоретичною розробленістю теоретико-методичних засад, зокрема її забезпечують;

- сучасними вимогами до ефективності освітнього процесу і недостатнім рівнем якості науково-методичної роботи у вищому педагогічному навчальному закладі (відсутність єдиного підходу до визначення якості науково-методичної роботи у закладі вищої освіти, недостатній рівень професійної компетентності викладачів, відсутність методичних розробок, відсутність стратегічного планування в галузі науково-методичної роботи викладача та ін.);

- потребою в системному підході оцінювання якості і науково-методичної роботи і відсутністю такої системи, показників та критеріїв, які б дали змогу кількісно і якісно її оцінювати;

- високими вимогами суспільства до якості результату освітнього процесу у педагогічних ЗВО і невизначеністю сутності, структури та змісту науково-

методичної компетентності викладачів, формування якої здійснюється у ході якісної наукової роботи.

Виявлені протиріччя свідчать про те, що науково-методична робота у закладі вищої освіти потребує здійснення перетворень на основі певних стандартів щодо якості вищої освіти, обумовлює необхідність розробки ефективної системи оцінювання її якості [3].

Аналіз літератури і результатів досліджень. Досвід й узагальнення результатів наукового пошуку (С. Вітвицька, Л. Павлова, О. Коваленко, Н. Кузьміна, В. Нагаєв, І. Сколова та інші) засвідчують, що з одного боку, науково-методична робота викладача розглядається як засіб педагогічної творчості і підвищення фахової майстерності науково-педагогічних працівників, а з іншого – як чинник розвитку освітньої системи вищої школи, ефективність якої стосовно забезпечення якості освітніх послуг потребує адекватного освітнього менеджменту.

Сучасний освітній менеджмент ґрунтується на запровадженні діагностичних методик і технологій збирання й опрацювання отриманої інформації на противагу декларативності та суб'єктивності інтерпретації одержаних даних. Це потребує постійного обстеження різних складових освітньої системи, налагодження системи моніторингу, в тому числі якості НМР, головною метою якого є збирання, оцінювання й аналіз її якісних і кількісних показників на всіх рівнях функціонування, посилення управлінських дій стосовно конкретної сфери [3].

Л. Карамушка наголошує, що освітній менеджмент все більше стає інструментом реалізації мети освітнього процесу щодо забезпечення його якості, як кінцевого результату. Це, – зазначає дослідник, – наукова дисципліна, об'єктом якої є процес управління освітніми системами, а одним із предметів – умови, що забезпечують розвиток освіти, життєздатність і еволюцію освітніх систем [2].

Освітній менеджмент як самостійний науковий напрям і нова навчальна дисципліна, наголошує Л. Петриченко [4], поки що тільки складається, формується, не маючи єдиного стандарту та статусу. Безумовно, це стосується і моніторингу якості науково-методичної роботи.

Аналіз наукових джерел дав підстави для висновку, що поняття «моніторинг» (від англ. monitoring – контроль, відстеження), пов'язане з різними сферами і видами діяльності людини, галузями знань. Дослідники часто вживають його у значенні відстеження результативності освітнього процесу, розуміють як традиційний педагогічний контроль успішності, але більшість розглядає як вивчення окремих (або комплексу) параметрів функціонування системи освіти чи окремих її елементів, суб'єктів освітнього процесу у ЗВО тощо (В. Безпалько, А. Дахін, Г. Єльнікова, В. Кальний, А. Майоров, С. Подмазін, С. Шишов та інші).

Формулювання мети статті. Визначити мету і з'ясувати функції моніторингу НМР у педагогічному ЗВО та розробити кваліметричну модель оцінки її рівня.

Виклад результатів дослідження. Наукове узагальнення різних підходів до тлумачення поняття моніторингу в освіті дало можливість виокремити спільні ознаки, що об'єднують усі розглянуті визначення:

1. Це системна інформація, що постійно оновлюється, доповнюється.
2. Процес обов'язкового порівняння явища, об'єкта з визначеними розробленим, обґрунтованим) стандартом, моделлю тощо.
3. Передбачає розробку стандартів та критеріїв його оцінювання.

Отже, можемо констатувати, що процес моніторингу набув статусу наукового дослідження, яке передбачає застосування системи технологій, процедур, засобів, методик і методів контролю розвитком педагогічних процесів і явищ, з'ясування впливу умов і чинників щодо функціонування педагогічних об'єктів, на що вказують М. Зимомря, О. Локшина, В. Луня чек, Т. Лукіна, О. Ляшенко, С. Раков та інші.

Моніторинг науково-методичної роботи, зокрема у педагогічному ЗВО має орієнтуватися, на наш погляд, на оцінювання успішності й ефективності наукового та освітнього процесів у їх єдності, що значною мірою зумовлює результати професійної підготовки студентів.

Крім того, важливим, об'єктивним і визначальним у здійсненні моніторингу якості науково-методичної роботи є конкретне і чітке з'ясування її функцій. М. Поташник вказує на такі функції науково-методичної роботи:

1. Функції щодо конкретного педагога.
2. Функції щодо педагогічного колективу.
3. Функції щодо більш широкої системи безперервної освіти, педагогічної науки [1].

Моніторингова діагностика результативності та якості науково-методичної роботи, за висновками науковців, здійснюється за такими основними напрямками:

- вивчення рівня професійної компетентності педагогічних працівників та їх готовності до інноваційної діяльності;
- вивчення стану науково-методичного забезпечення освітнього процесу, викладання навчальних предметів;
- оцінювання якості науково-методичної роботи у контексті аналізу навчальних досягнень студентів.

Здійснення діагностичних заходів, як засвідчує аналіз результатів наукових досліджень та досвіду науково-методичної роботи, може здійснюватися за такими етапами:

- підготовчий: визначення мети, напрямів роботи, планування (визначення суб'єктів і об'єктів, форм і методів тощо), напрямів роботи, вибір критеріїв оцінювання та інструментарію;
- практичний: збір інформації (анкетування, тестування, бесіди, спостереження, інтерв'ю, вивчення літератури та документів, самооцінка тощо);

- аналітичний: обробка отриманої інформації, формування висновків, розробка рекомендацій.

Оцінювати результати освітньої діяльності в цілому, як і результати НМР, на наше переконання, можна по різному: за широтою охоплення елементів її систем; за кількісними показниками розроблених та застосованих способів і засобів щодо вдосконалення освітнього процесу; за мірою вияву творчості у створенні інновацій; за ступенем ефективності і якості змін у самій системі НМР тощо.

Вихідними положеннями моніторингу, при цьому, має бути його зв'язок з цілями освіти та завданнями підвищення фахової майстерності науково-педагогічних працівників, порівняння фактичного рівня якості з передбачуваним.

Об'єктивна оцінка рівня НМР, як засвідчує досвід, значною мірою визначає її результативність щодо досягнення якості освіти, а отже, потребує розробки та реалізації кваліметричної моделі такої оцінки. Обговорення питання створення моделі науково-педагогічними працівниками академії засвідчило важливість забезпечення її комплексності і практичної значимості у системі роботи педагогічного ЗВО.

Основними структурними компонентами пропонованої моделі, на що вказує досвід і логіка розробки подібних моделей у дисертаційних дослідженнях, можуть бути такі: цільовий, змістовний, організаційно-процесуальний, результативно-оцінювальний (табл. 1).

Таблиця 1

Кваліметрична модель оцінки науково-методичної роботи у педагогічному ЗВО

Компоненти	ваг	Чинники	ваг	Критерії	ваг
1. Цільовий	, 1	Планування науково-методичної роботи на діагностичній основі	, 7	Вивчення педагогічних проблем	, 3
				Відповідність змісту НМР потребам педагогів	, 2
				Нормативне забезпечення НМР (наявність та якість положень про вчену раду, науково-методичну раду, методичне об'єднання, творчу групу тощо)	, 5
		Мета НМР	, 3	Відповідність мети НМР стратегії розвитку закладу	, 2
				Відповідність мети НМР нормативним документам	, 4
				Орієнтація на підвищення профкомпетентності педагогів	, 4

				гів	
2. Змістовий	,2	Науковість	,7	Орієнтація на сучасні досягнення у сфері педагогіки та психології	, 4
				Ознайомлення з сучасними педагогічними технологіями та організацією їх упровадження	, 3
				Вивчення ефективного педагогічного досвіду	, 3
		Відповідність змісту та меті	,3	Врахування єдиної науково-методичної теми (проблеми)	, 1
				Відбір змісту на основі аналізу результатів діяльності закладу вищої освіти	, 6
				Відповідність змісту стратегії розвитку ЗВО	, 3

3. Організаційно-процесуальний	, 3	Загальні ви-моги	, 1	Оптимальне поєднання індивідуальної, групової та колективної форм організації НМР	, 4	
				Впровадження сучасних технологій організації НМР (інтерактивні форми, самоосвіта тощо)	, 4	
				Відповідність форми меті та змісту НМР	, 2	
			Організація роботи з молодими викладачами	, 1	Організація наставництва, тренінгів, школи молодого викладача тощо	, 2
					Відповідність потребам педагогів	, 5
					Оптимальність вибору форми НМР відповідно до змісту та мети	, 3
			Організація самоосвіти педагогів	, 2	Наявність системи в організації	, 5

		гів		самоосвіти	
				Актуальність тематики самоосвітньої діяльності	, 2
				Оптимальність форми звіту, результатів	, 3
		Структурні підрозділи системи НМР	, 3	Рівень роботи науково-методичних рад факультетів (планування, системність, оптимальність форм організації діяльності, нормативне забезпечення)	, 5
				Рівень роботи методичного кабінету навчально-методичного відділу, лабораторій тощо (якщо є)	, 1
				Рівень роботи науково-методичної ради (планування, якість засідань, відповідність меті та змісту НМР, стратегії ЗВО	, 2

				Рівень роботи творчих груп та інших профоб'єднань педагогів (кафедри, динамічні групи, творчі лабораторії, школи підвищення педмайстерності тощо)	, 1
		Організація підвищення кваліфікації педагогів	,1	Системність, плановість, звітність, нормативність, рівень документування	,3
				Наявність зворотнього зв'язку (звітність за результатами курсів, рецензування курсових і дипломних робіт, підручників і посібників тощо)	,2
				Рівень організації атестації та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників	,5
		Методичні за-		Оптимальність	

		ходи	,1	за обсягом та спря- мованістю	,2
				Відповідність меті та змісту НМР	,5
				Сприяння мо- тивації педагогів до вирішення актуаль- них освітніх проблем	,3
		Організація науково- дослідницької робо- ти педагогів	,1	Нормативне забезпечення (відпо- відність положенням про експерименталь- ну діяльність, про- грами НДД, експер- тиза, затвердження)	,5
				Рівень НДР (районний, обласний ,республіканський, міжнародний)	,3
				Відповідність НДР меті НМР та стратегії ЗВО	,2
4. Ре- зультативно- оцінювальний	,4	Підвищення профкомпетентності педагогів	,5	Перехід на но- вий рівень компетен- тності відповідно до рівневих груп (відпо- відність освітнім но-	,5

			<p>рмативам, упрвадження елементів досвіду інших педагогів, узагальнення власного досвіду, розповсюдження власного досвіду: публікації, семінари, авторські посібники і програми, здійснення науково-дослідної роботи) чи компонентів компетентності (інформаційна, професійна, комунікативна, соціальна тощо)</p>	
			<p>Покращення рівня викладання основ наук (за результатами діагностики)</p>	,3
			<p>Підвищення кваліфікаційного рівня, отримання педагогічних та наукових звань</p>	,1
			<p>Участь у професійних конкурсах, програмах, проектах</p>	,1

				тощо	
		Вплив НМР на результати роботи НЗ	,3	Рівень навчальних досягнень студентів та сформованість основних компетентностей	,5
				Рівень позааудиторної роботи з предметів	,2
				Рівень та результативність роботи з обдарованими студентами (турніри, олімпіади, конкурси тощо) та студентами з особливими потребами	,2
				Рейтинг НМР ЗВО в районі, регіоні, країні, світі	,1
		Ефективність НМР	,2	Раціональність витрати часу і матеріально-технічних ресурсів	,3
				Ступінь досягнення мети	,4
				Рівень задоволення потреб педа-	,3

				гогів у професійній самореалізації	
--	--	--	--	------------------------------------	--

Таким чином, досягнення належного рівня і якості НМР у педагогічному ЗВО на основі її об'єктивного і комплексного оцінювання дасть можливість розглядати цей вид діяльності викладача як важливу складову цілісного педагогічного процесу, який передбачає науково-методичну підготовку майбутніх педагогів під час набуття та використання об'єктивних знань окремої галузі науки з фаху, формування та творчого використання умінь і навичок професійної діяльності.

Крім того, науково-методичну роботу у педагогічному ЗВО можна і слід розглядати як засіб для створення ефективного освітнього середовища, що сприяє розвитку професійної компетентності викладача, формування у нього готовності до самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення.

Список використаних джерел.

1. Гуменюк В. В. Науково-методична робота з педагогічними кадрами / Гуменюк В. В., Наумчук І. А. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2005. – 160 с.
2. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту / Л. М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – с. 228.
3. Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О. І. Локшиної. – К. : К. І. С. 2004. – 128 с.
4. Петриченко Л. О. Теоретико-методологічні засади управління якістю у вищому педагогічному навчальному закладі / Л. О. Петриченко. – Харків : Компанія СМІТ, 2012 – 520с. – с. 162.